

Läsförståelse

Tid: 60 minuter
Inga hjälpmedel

Namn:

Födelsedatum:

Testdatum:

Maxpoäng: 35

Del 1 - Insändare

Läs insändarna och svara på frågorna genom att kryssa för om varje påstående är rätt eller fel under varje insändare.

Insändare 1

Avskaffa vinter- och sommartid!

Att avskaffa systemet med vinter- och sommartid är en högst angelägen fråga. Två gånger årligen tvingas vi ställa om klockan, en rutin som påverkar vår hälsa och vardag betydligt mer än många tycks inse. Aktuell forskning indikerar att tidsomställningen rubbar sömnmönstret, förhöjer stressnivåerna och till och med ökar risken för hjärt-kärlproblematik dagarna i anslutning till bytet.

Utöver de hälsomässiga aspekterna kan själva grundnyttan ifrågasättas. Det klassiska argumentet att vi sparar energi genom att maximera dagsljuset har till stor del spelat ut sin roll i dagens samhälle, där konsumtionsmönstren ser helt annorlunda ut. I stället genererar omställningen främst förvirring och ineffektivitet, inte minst i en globaliserad värld där resor och kommunikation tvärs över tidszoner redan utgör en komplex utmaning.

Särskilt sårbara för dessa onaturliga skiftningar i dygnsrytmen är barn, äldre och husdjur, vilket ofta leder till koncentrationssvårigheter i både skola och arbetsliv. Det är hög tid att vi överger detta förlegade system och inför en konstant normaltid för att gynna folkhälsan.

Märtha/ nybliven pensionär

Fråga	Rätt	Fel
1. Enligt texten är det ursprungliga motivet till tidsomställningen inte längre lika relevant på grund av förändrade vanor i samhället.	☐	☐
2. Märtha påstår att de hälsomässiga konsekvenserna av tidsomställningen nästan uteslutande drabbar personer som reser över flera tidszoner.	☐	☐

Insändare 2

Kollektivtrafiken ska inte vara en lyx!

Att radikalt sänka priset på bussbiljetter är en fundamental samhällsåtgärd för att skapa ett mer jämlikt och ekologiskt hållbart samhälle. I dagsläget är kollektivtrafiken tyvärr ekonomiskt otillgänglig för många, i synnerhet för studenter, pensionärer och låginkomsttagare. När kostnaden utgör ett oöverstigligt hinder tvingas allt fler förlita sig på bilen, vilket ofrånkomligen genererar ökade utsläpp, svår trängsel och kraftigt försämrad luftkvalitet.

Genom att subventionera och tillgängliggöra bussresor kan en betydande del av befolkningen ställa om till ett miljövänligare alternativ. Detta skulle inte bara reducera koldioxidutsläppen och påskynda uppfyllandet av våra klimatmål, utan även underlätta individens mobilitet till arbete, studier och fritidsaktiviteter oberoende av socioekonomisk status. Ett reducerat biljettpris har dessutom potential att markant öka resenärsvolymen, vilket över tid kan kompensera för det initiala intäktsbortfallet. En välutnyttjad kollektivtrafik skapar i förlängningen en mer levande och integrerad stad.

En fungerande kollektivtrafik bör utgöra en självklar medborgerlig rättighet, inte en exklusiv lyx. Det åligger nu våra politiker att omedelbart prioritera denna investering.

Olof/ Klimatmedveten pendlare

Fråga	Rätt	Fel
3. Ett lägre biljettpris beskrivs som en åtgärd som oundvikligen leder till en ekonomisk förlust.	☐	☐
4. Texten kopplar dyra resor direkt till sämre luftkvalitet och mer trängsel.	☐	☐

Insändare 3

Mobilförbud i grundskolan!

Mobilförbud i grundskolan är ett laddat ämne, men det är oundvikligt att vi adresserar problematiken på allvar. Även om telefonen är en integrerad del av barns vardag, utgör den ofta ett betydande hinder för lärandet i klassrummet. Ett oavbrutet flöde av notiser, sociala medier och spel fragmenterar uppmärksamheten och omöjliggör djupare koncentration.

Ett generellt mobilförbud under skoldagen skulle bana väg för en avsevärt lugnare och mer fokuserad studiemiljö. Eleverna skulle ges bättre förutsättningar att delta i diskussioner och faktiskt tillgodogöra sig undervisningen. Vidare skulle en sådan restriktion dämpa spridningen av digitala kränkningar och nätmobbning som i dagsläget riskerar att pågå kontinuerligt under skoltid.

Skolans uppdrag är att erbjuda alla elever likvärdiga förutsättningar. När enskilda individer distraheras av sina skärmar försämras inte enbart deras egen inläring, utan även klasskamraternas arbetsmiljö. Förbudet är ingen bestraffning, utan en insats för att säkra rättvisa och arbetsro. Mobilen kan integreras i undervisningen, men endast under lärarens strikta ledning.

Anna/ mellanstadielärare

Fråga	Rätt	Fel
5. Ett förbud mot mobiltelefoner tros kunna motverka spridningen av digitala kränkningar under skoldagen.	☐	☐
6. Telefonens närvaro i klassrummet beskrivs ha en negativ inverkan på fler än enbart den enskilde användaren.	☐	☐
7. Anna motsätter sig all form av mobilanvändning i skolan, även när den har ett tydligt pedagogiskt syfte.	☐	☐

Insändare 4

Gör fritiden tillgänglig för alla barn!

Att ekonomiskt subventionera barns fritidsaktiviteter utgör en ovärderlig investering i såväl individens som samhällets framtid. I dagsläget saknar åtskilliga familjer de ekonomiska marginaler som krävs för att låta sina barn delta i idrottsföreningar, kulturskolor eller annan organiserad verksamhet. Detta riskerar att befästa en social ojämlikhet redan i tidig ålder, där barnens möjligheter dikteras av hushållets ekonomi snarare än av deras egna intressen och fallenheter.

En meningsfull fritid främjar inte enbart den fysiska hälsan, utan är även fundamental för barnets sociala utveckling och självkänsla. Genom deltagande i lagidrott eller kulturella sammanhang skolas barn i samarbete, ansvarstagande och konsten att hantera både medgång och motgång.

Genom att reducera deltagaravgifterna kan fler barn inkluderas, vilket i sin tur aktivt förebygger utanförskap. På sikt innebär detta sannolikt även minskade samhällskostnader relaterade till vård och sociala insatser. Offentliga aktörer måste nu ta ett betydligt större ansvar för att garantera alla barn en tillgänglig och stimulerande fritid.

Anna-Karin/ Elev som värnar om studieron

Fråga	Rätt	Fel
8. Texten belyser att föräldrarnas ekonomiska situation i dagsläget är avgörande för vilka barn som kan delta i organiserade aktiviteter.	☐	☐
9. Det primära argumentet för subventionerade aktiviteter är uteslutande att förbättra barnens fysiska kondition.	☐	☐
10. En ökad inkludering i föreningslivet antas kunna leda till lägre utgifter för samhället på sikt.	☐	☐

Insändare 5

Dags att anpassa arbetstiden till nutiden!

Att förkorta arbetsdagen är en högaktuell fråga i takt med att arbetslivet genomgår omfattande förändringar. Ett flertal studier indikerar att kortare arbetspass resulterar i ökad produktivitet, skarpare fokus och en markant reducerad stressnivå. Trots denna evidens förblir åttatimmarsdagen en stark norm, även om den etablerades under helt andra samhällsförhållanden.

Förespråkare framhåller att en arbetstidsförkortning skulle frigöra värdefull tid för återhämtning och familjeliv. Detta främjar den fysiska och psykiska hälsan, vilket i förlängningen förväntas minska antalet sjukskrivningar och gynna arbetsgivarna. Det finns givetvis kritiker som varnar för eskalerande kostnader och försämrad konkurrenskraft, i synnerhet inom bemanningsintensiva sektorer. Flera internationella pilotprojekt visar dock att reformen är genomförbar utan ekonomiska bakslag, förutsatt att verksamheten organiseras mer effektivt.

Eftersom den teknologiska utvecklingen redan har effektiviserat oräkneliga arbetsmoment är det högst rimligt att vi låter detta avspegla sig i hur vi värderar vår tid och livskvalitet i framtiden.

Jakob/ Slitstark men trött

Fråga	Rätt	Fel
11. Jakob anser att åttatimmarsdagen är väl anpassad för dagens moderna samhälle.	☐	☐
12. Kritikerna befarar att en arbetstidsförkortning kan leda till sämre lönsamhet, framför allt i branscher som kräver mycket personal.	☐	☐
13. Enligt texten motiveras en kortare arbetsdag bland annat av att modern teknik redan har gjort många arbetsuppgifter snabbare att utföra.	☐	☐

Del 2 – Porträtt

Läs texten om Drottning Silvia och svara på frågorna. Det finns tolv frågor uppdelade i tre delar. Läs instruktionerna för varje del innan du svarar på frågorna. Frågorna kommer i kronologisk ordning i varje del.

Drottning Silvia av Sverige ett liv i engagemang och medmännisklighet

Drottning Silvia av Sverige är en av de mest respekterade och omtänkta medlemmarna av den svenska kungafamiljen. Drottningen, som föddes som Silvia Renate Sommerlath den 23 december 1943 i Heidelberg i Tyskland, har under sitt liv framgångsrikt kombinerat rollen som monark med ett outtröttligt socialt engagemang. Hon har blivit en symbol för både humanitära värderingar och kulturell representation, och hennes livshistoria utgör en berättelse om internationalism, medmännisklighet och djupt ansvarstagande.

Tidiga år och bakgrund

Silvia föddes under andra världskrigets skugga, en period påtagligt präglad av osäkerhet och förändring. Hennes far, Walther Sommerlath, var industriman och modern, Alice Soares de Toledo, hade brasilianska rötter. Denna multikulturella bakgrund formade Silvia tidigt och gav henne ett genuint internationellt perspektiv på livet. Hon växte upp i Heidelberg men tillbringade också formativa år i Brasilien, där hon lärde sig portugisiska och fick ovärderlig insikt i en annan kulturell och social kontext. Denna tidiga exponering för olika

kulturer kom senare att speglas i hennes internationella arbete.

Som ung visade Silvia ett uttalat intresse för språk och kommunikation, vilket resulterade i att hon lärde sig tala flytande engelska, franska, tyska och portugisiska. Efter avslutade studier i Heidelberg och São Paulo arbetade hon inom turismsektorn, bland annat på världsutställningen Expo 68, och senare för olika internationella organisationer. Det var under dessa uppdrag som hon på allvar utvecklade sin passion för sociala frågor och människors välbefinnande.

Mötet med Kung Carl XVI Gustaf

Mötet mellan Silvia och dåvarande kronprins Carl Gustaf ägde rum under Olympiska sommarspelen i München 1972, där hon arbetade som tolk och protokollansvarig. Trots den stränga mediebevakningen och hovets stela protokoll utvecklades deras relation till en djup vänskap och kärlek. Den 19 juni 1976 vigdes de i Storkyrkan i Stockholm, en händelse som följdes av miljontals tv-tittare. Silvias inträde i det svenska kungahuset markerade starten på en ny era där monarkens roll breddades från att enbart handla om passiv representation till att omfatta ett aktivt deltagande i centrala samhällsfrågor.

Drottningens humanitära engagemang

Redan tidigt i sin roll som drottning visade Silvia ett starkt engagemang för frågor som rör utsatta barn, äldre och människor med särskilda behov. Ett av hennes mest tongivande initiativ är engagemanget inom demensvård. Sedan 1990-talet har hon arbetat målmedvetet för att öka medvetenheten kring demenssjukdomar, bland annat genom att initiera World Alzheimer's Day och Alzheimerfonden. Hon har rest världen över för att samla forskare och beslutsfattare, vilket har bidragit till en avsevärt ökad förståelse för sjukdomens omfattande påverkan.

Silvia är också djupt engagerad i integration och mångfald. Hennes deltagande i olika humanitära organisationer, inklusive World Childhood Foundation som hon grundade 1999, har satt Sverige på kartan gällande det globala arbetet för barns rättigheter och skydd mot exploatering. Genom detta har hon lyft frågor som annars ofta varit underprioriterade.

Familjeliv och representation

Tillsammans med Kung Carl XVI Gustaf har Drottning Silvia tre barn. Familjen har ofta framstått som en modern och sammansvetsad enhet, där Silvia balanserar sina kungliga plikter med att vara en närvarande mor. Hon har betonat vikten av att ge barnen en så normal uppväxt som möjligt trots deras unika position. Särskilt hennes relation med kronprinsessan Victoria har uppmärksamats, då Silvia fungerat som ett ovärderligt stöd under Victorias förberedelser inför den framtida rollen som statschef.

Som drottning är Silvia även en kulturell ikon som kombinerar elegans med enkelhet. Hon är en skicklig kommunikatör vars förmåga att tala direkt till människors hjärtan har gjort henne mycket omtyckt. Vid otaliga internationella tillställningar och FN-konferenser har hon visat en perfekt balans mellan diplomati och personlig närvaro.

Kritik och utmaningar

Som offentlig person har drottning Silvia givetvis också mött kritik och prövningar. Det svenska kungahusets relevans har stundtals ifrågasatts i den allmänna debatten, och hennes internationella bakgrund har tidvis varit föremål för mediala diskussioner. Trots detta har hon konsekvent agerat med en orubblig professionalism och låtit sitt långsiktiga arbete tala för sig självt. Både offentliga och privata utmaningar har hon hanterat med stor diskretion och värdighet.

Arvet och betydelsen

Efter mer än fyra decennier vid kungahusets sida har drottning Silvia skapat ett arv som sträcker sig långt bortom hennes formella titel. Hennes gränslösa engagemang har gjort henne till en internationell ikon för humanitära värderingar och en förebild för kvinnor i ledande positioner. Genom att bevisa att en traditionell monarkisk roll framgångsrikt kan förenas med ett genuint och modernt samhällsengagemang, fortsätter hon att inspirera generationer över hela världen.

DEL A: Det finns fyra frågor och varje fråga har fyra svarsalternativ. Endast ett av alternativen är rätt, kryssa för detta.

14. Vad blev en långsiktig konsekvens av drottning Silvias multikulturella uppväxt och tidiga utlandsvistelser?

- A ☐ Att hon fick svårt att identifiera sig med den traditionella tyska kulturen.
- B ☐ Att hon tidigt tvingades välja mellan en karriär inom turism eller diplomati.
- C ☐ Att hon utvecklade ett internationellt perspektiv som gynnade hennes framtida engagemang.
- D ☐ Att hon upplevde en kulturell distans som försvårade hennes integration i Sverige.

15. Vilken betydelse fick Silvias inträde i kungahuset för monarkins funktion, enligt texten?

- A ☐ Den ceremoniella representationen minskade till förmån för internationella resor.
- B ☐ Monarkens roll skiftade till att innefatta ett mer aktivt engagemang i samhällsfrågor.
- C ☐ De gamla protokollen avskaffades helt för att modernisera det offentliga arbetet.
- D ☐ Kungafamiljen började ta ställning i svensk partipolitik och utrikesfrågor.

16. Hur har drottningens engagemang för demensfrågor tagit sig uttryck på ett globalt plan?

- A ☐ Genom att hon ensam har finansierat forskning i flera utvecklingsländer.
- B ☐ Genom att hon lyckats bota sjukdomen i flera specifika fall under sina resor.
- C ☐ Genom att hon samlat forskare och skapat internationell medvetenhet om sjukdomen.
- D ☐ Genom att hon har krävt att FN ska införa nya globala lagar för demensvård.

17. Hur beskrivs drottningens sätt att hantera den mediala kritiken och de prövningar hon ställts inför?

- A ☐ Hon har bemött kritiken med professionalism och låtit sitt arbete tala för sig.
- B ☐ Hon har dragit sig tillbaka från offentligheten när debatten blivit för intensiv.
- C ☐ Hon har öppet konfronterat medierna för att försvara kungahusets relevans.
- D ☐ Hon har valt att uteslutande fokusera på familjen under svåra perioder.

DEL B: Kryssa för ett alternativ som stämmer bäst med den markerade delen av utdraget.

18. " ... en period påtagligt präglad av osäkerhet och förändring." Vad menas med "präglad" i detta sammanhang?
- A ☐ Förstörd
 - B ☐ Kännetecknad
 - C ☐ Efterföljd
 - D ☐ Hotad
19. " ... vilket har lyft frågor som annars ofta varit underprioriterade." Vad betyder "underprioriterade" i detta sammanhang?
- A ☐ Övervärderade
 - B ☐ Helt bortglömda
 - C ☐ Otillräckligt uppmärksammade
 - D ☐ Felaktigt beskrivna
20. " ... Både offentliga och privata utmaningar har hon hanterat med stor diskretion och värdighet." Vad menas med "värdighet" i detta sammanhang?
- A ☐ Tystnad och likgiltighet
 - B ☐ Tveksamhet och rädsla
 - C ☐ Resning och integritet
 - D ☐ Ilska och frustration
21. " .. en internationell ikon för humanitära värderingar..." Vad betyder "humanitära" i detta sammanhang?
- A ☐ Politiska
 - B ☐ Ekonomiska
 - C ☐ Medmänskliga
 - D ☐ Traditionella

DEL C: Svara kortfattat på frågorna.

22. Inom vilken specifik sektor inledde Silvia sin internationella yrkesbana efter studierna?

Svar:

23. Vilka dubbla funktioner innehade Silvia under olympiska sommarspelen i München?

Svar:

24. Vilken organisation etablerade drottningen med huvudsyftet att motverka global barnexploatering?

Svar:

25. För vilken specifik samhällsgrupp utgör drottningen i dag en uttalad förebild?

Svar:

Del 3 – Artikel

Läs miniartikeln i rutan och komplettera sammanfattningen med hjälp av ordlistan, A-I, nedan. **Skriv rätt bokstav, A-I, i rutorna på ditt svarsblad.**

Friganism – att leva utan att konsumera

Friganism är ett sociologiskt och miljöetiskt fenomen där individer medvetet minimerar sin konsumtion, primärt genom att tillvarata resurser som det konventionella ekonomiska systemet har valt bort. Begreppet härstammar från en fusion av engelskans "free" och "vegan", fastän praktiken i sig inte ovillkorligen förutsätter en växtbaserad kosthållning. Det fundamentala syftet är att utmana den senmoderna överkonsumtionen och anamma en mer cirkulär existens via oortodoxa metoder för resursanskaffning.

Kärnan i denna livsföring bygger på ett radikalt återbruk av befintliga tillgångar. I praktiken innefattar detta att systematiskt tillvarata fullt brukbara livsmedel från detaljhandels avfallscontainrar, delta i icke-monetära bytesekonomier eller exklusivt förlita sig på andrahandsmarknaden. För utövarna utgör agerandet ett ideologiskt ställningstagande mot det samtida slit-och-släng-samhället. Genom att rädda varor från förbränning angrips det globala matsvinnet, vilket i dagsläget betraktas som en av vår tids mest akuta klimatutmaningar.

Rörelsen är emellertid inte homogen, utan rymmer en ansenlig variation av uttryckssätt. Vissa anhängare ställer sig nästintill helt utanför det kapitalistiska systemet, medan andra integrerar dessa metoder som ett pragmatiskt komplement till traditionella konsumtionsvanor. Utöver de konkreta handlingarna bedriver många friganer ett aktivt opinionsbildande arbete för att belysa problematiken kring global resursfördelning.

Kritiker framhåller ofta att livsstilen är svårförenlig med moderna tidsstrukturer och påtalar eventuella sanitära risker med att konsumera kasserade livsmedel. Som replik betonar rörelsens företrädare vikten av kunskap, där man genom erfarenhet och sensorisk bedömning säkerställer en riskfri hantering. Sammanfattningsvis utgör friganismen en subversiv praktik där miljöengagemang, antikapitalism och praktiska lösningar flätas samman i syfte att aktivt motverka ett systematiskt resursslöseri.

Komplettera sammanfattningen:

Friganism är ett fenomen där individer medvetet väljer att minimera sin konsumtion. Ett bärande mål med livsstilen är att utmana den senmoderna **26**..... genom att skaffa resurser på alternativa sätt. Genom att ta tillvara på slängda varor bidrar man till att angripa det globala **27**....., vilket är en av dagens stora klimatutmaningar. Denna rörelse är dock långt ifrån **28**....., eftersom deltagarna uttrycker sitt engagemang på högst varierande sätt. Från kritiskt håll pekar man ofta på eventuella **29**..... risker när det gäller att äta kasserad mat, men utövarna menar att kunskap förebygger farorna. Sammanfattningsvis kombinerar praktiken miljöengagemang och konkreta lösningar för att aktivt motverka samhällets **30**.....

Välj bland orden i rutan. Du ska INTE använda alla orden.

- A. sanitära
- B. förbrukade
- C. homogen
- D. hygieniska
- E. matsvinnet
- F. överkonsumtionen
- G. minimerar
- H. resursslöseri
- I. enhetlig

Del 4 – Lucktest

Fyll i luckorna i nedanstående meningar. Skriv enbart ETT ord i varje lucka. Välj bland orden i rutan. Du ska INTE använda alla orden.

Spärta av – konventionell– uppretad– kränka – medger – samvete – medvetande– utbredd

- Trots att forskaren till en början var starkt kritisk till studien, **31**..... hon numera att resultaten faktiskt är banbrytande.
- I stället för att använda en helt **32**..... metod valde ingenjörerna att testa en experimentell och oprövad lösning på problemet.
- Efter att ha undanhållit sanningen för sina närmaste kollegor under en längre tid började hans dåliga **33**..... till slut göra sig påmint.
- På grund av den omfattande och farliga gasläckan tvingades räddningstjänsten omedelbart **34**..... hela industriområdet.
- Den minst sagt **35**..... folkmassan utanför stadshuset krävde omedelbara svar från ledningen efter beskedet om nedskärningarna.

Slut på testet!